

AUTONOMIE

ANNALEE NEWITZOVÁ

„Autonomie je pro biotechnologie a umělou inteligenci tím,
čím byl *Neuromancer* pro internet.“

Neal Stephenson

AUTONOMIE

ANNALEE NEWITZOVÁ

AUTONOMIE

ANNALEE NEWITZOVÁ

BRNO 2019

Copyright © 2017 by Annalee Newitz

Jacket design by Will Staehle

Translation © Pavel Bakič, 2019

Czech edition © Host – vydavatelství, s. r. o., 2019 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-7577-930-4 (PDF)

ISBN 978-80-7577-931-1 (ePUB)

ISBN 978-80-7577-932-8 (MobiPocket)

*Všem robotům,
kteří slepě nepřijímají své nastavení*

POSLEDNÍ SASKATCHEWANSKÝ PIRÁT

BALADA OD THE ARROGANT WORMS (KONEC 20. STOL.)

*Dřív měl jsem malou farmu a živila mě zem,
trať kanadské dráhy mi vedla za domem.
Pak měny krach všem nahnal strach — já neměl za co žít;
mou půdu shrábli bankéři a řekli: „Jsme si kvit.“*

*O práci jsem se ucházel a všude slyšel ne.
„Teď nebereme,“ smáli se. „Teď vyhazujeme!“
Úřad práce nabízel mi chabou almužnu,
jenže věčně dojit stát fakt není život snů.*

*Tak řek jsem si: „Co nadělám, když práce je tatam.“
A jako pirát vyplul s lodí na Saskatchewan.*

*„Hej, johohó,“ teď od břehů zní v polích celé dny,
když plundruju tam obilí a další plodiny.
„Ať teče rum!“ Mé vlajky vzor vždy všechny umlčí:
je na ní bílá lebka a hnáty umrlčí.*

*Už rozkřiknout se mohlo, že není klid jak dřív,
však onehdá jsem zmerčil zas nechráněný šíf.
Šel jsem na to zezadu a přiblížil se k nim,
trup jsem jim proděravěl a zdrhnul se zrním.*

*Víš jak kousek za Moose Jaw je řeka přemostěná?
Když jdou přes ni farmáři, jsou bledí jako stěna,
páč vědí, že sám Vidlák Jack má v zátoce svou sluj:
že skočím na most, zbuším je a shrábnu jejich hnůj.*

PIRÁTSKÁ LOĎ

KAPITOLA 1

1. ČERVENCE 2144

Studentka se tak zabrala do domácího úkolu, že jí šlo o život. Doktoři jí píchli sedativa, ale přesto dál nahrbeně seděla, ohýbala prsty, jako by pod nimi měla klávesnici, a psala a psala. Léky na obsedantní chování nezabíraly. Úprava hladiny serotoninu nikam nevedla a nezdálo se, že by problém pramenil z disociace nebo halucinací. Dívka byla zcela při smyslech. Jen neustále plnila domácí úkol z programování a reimplementovala komponenty operačního systému. Naživu ji udržovala výhradně trubička s tekutou stravou. Aby si ji do nosu nechala zavést, museli ji doktoři přikurtovat.

Rodiče zuřili. Bydleli v dobré čtvrti v Calgary a dceři za všech okolností zajišťovali tu nejlepší farmaceutickou péči, která byla za peníze k mání. Jak se jí v hlavě mohlo něco pokazit?

Média citovala vyjádření lékařů, podle něhož vše nasvědčovalo tomu, že za dívčin stav můžou drogy. Mozek svědomité studentky jevil učebnicové známky závislosti. Nervové dráhy, které ji za žádoucí výkon odměňovaly příjemným pocitem a po nichž proudily neurotransmitery mezi středním mozkem a mozkovou kůrou, doslova hořely. Chemický obraz byl zvláštní tím, že dívčin mozek vypadal, jako by se její závislost na domácích úkolech

táhla už roky. Všechny okruhy byly odměně za takové chování dokonale uzpůsobené, srovnatelný dopad na dopaminové receptory se běžně dostavoval až po letech závislosti. Studentčini příbuzní a známí ale kategoricky prohlašovali, že se u ní problémy objevily teprve před pár týdny.

Feed Zázračný svět měl dokonalý námět na virální spot z kategorie *záhady medicíny*. Studentčin příběh si ovšem získal takovou pozornost, že už vyskakoval i v hlavních zpravodajských modulech.

++++

Jack Chenová odlepila z obličeje brýle a deaktivované je napěchovala do přední kapsy kombinézy. V důsledku dlouhé práce na přímém slunci jí kolem tmavě hnědých očí zůstaly světlé kruhy. Stejně poctivé opálení míval na tváři také její otec, když se po dlouhém dni vracel z polí s kanolou — přes brýle tam sledoval proudy dat, která žluté rostlinky poskytovaly o svém okolí. Napadlo ji, že tentýž vzor světlé kůže musí všechny členy rodiny Chenových provázet už po generace, od doby, kdy její prapraprarodiče přišli z Šen-čenu na druhé straně Pacifiku a koupili si v prériích za Saskatoonem občanství pro zemědělské pracovníky. Ať se Jack od domova vzdálila sebevíc, něco vždycky zůstalo při starém.

Ale jen něco. Seděla v tureckém sedu uprostřed Arktického moře a jako černokněžnice udržovala rovnováhu na neviditelném, mírně zakřiveném trupu své ponorky. Při pohledu z výšky několika set kilometrů, ve které se pohybovaly satelity, by vypadala, že se proti vši pravděpodobnosti vznáší nad hladinou, povrch ponorky totiž světelné paprsky ohýbal s negativním indexem lomu. Kousek stranou se na zářivé hladině moře vlnily

rozprostřené solární panely, které světlo pohlcovaly. Jack se vřela pěst, jako by něco muchlala, a panely se stáhly do otvoru v trupu, který se za nimi zase zavřel.

Baterie ponorky byly dobité, příchozí a odchozí data se maskovala za tříštinu běžných přenosů a v podpalubí nebylo pro samé léky kam šlápnout. Čas se zanořit.

Otevřela poklop, s hlasitým dupotem sestoupila po žebříku a pokračovala do řídicí místnosti. Na stěnách se probouzely kolonie bakterií a nazelenale jí svítily na cestu. Zastavila se pod klubkem trubek na stropě. Před očima se jí úslužně zhmotnilo okno s příkazovou řádkou — tvar obrazovky získaly fotony díky tisícům projektorů poletujících ve vzduchu. Jack mávla rukou, vyvolala tak navigační systém a upravila kurz, chtěla se totiž vyhnout frekventovaným trasám nákladních lodí. Její cíl ležel na poměrně klidném úseku arktického pobřeží, až za Beaufortovým mořem, v místech, kde rozhraní slané a sladké vody vytvářelo ohromnou skládačku řek a ostrovů.

Špatně se dnes na všední činnosti soustředila, zprávy o závislosti na domácích úkolech jí nechtěly dopřát klid. Znovu si narazila brýle a ponořila se do feedů. Přeletěla pohledem menu a dala vyhledat další informace. „SOUVISÍ PŘÍPAD ZÁVISLÉ STUDENTKY S ČERNÝMI FARMAKY?“ ptal se jeden titulek. Jack sykla. Mohl dnešní clickbait souviset se zásilkou zactinu, kterou minulý měsíc vyložila v Calgary?

++++

V nákladovém prostoru ponorky bylo momentálně vyrovnaných dvacet beden s čerstvými pirátskými farmaky. Mezi léky na genetické mutace a bakteriálními regulátory se nacházely krabičky s tabletami okopírovaného přípravku Zactin,

který zvyšoval produktivitu a zákazníci po něm šli jako diví. Přísně vzato ještě nebyl na trhu, což hnalo poptávku nahoru. Jeho výrobce Zaxy navíc stál za bystrofixem, intelicinem a dalšími populárními přípravky zlepšujícími pracovní výkon. Jack se přes inženýra z Quick Build Wares, největší vývojářské společnosti ve Vancouveru, dostala ke vzorku z beta fáze. Stejně jako mnoho dalších biotechnologických korporací také Quick Build poskytoval farmaka na zvýšení pozornosti jako zaměstnanecký benefit a rozdával je spolu s jídlem. V reklamách, které přípravku chystaly půdu před uvedením na trh, se tvrdilo, že zactin pomáhá odvést práci rychleji a lépe.

Na vlastní kůži se to Jack zkoušet nenamáhala, v práci si užila dost vzrušení i bez toho. Inženýr, který jí vzorek dodal, ale účinky zactinu popisoval s téměř nábožnou úctou. Stačilo vložit pilulku pod jazyk a práce byla rázem *příjemná*. Nejenže se člověk lépe soustředil, vyloženě si plnění úkolů užíval. Nemohl se dočkat, až se vrátí ke klávesnici, k navrhování elektrických obvodů, ke gestickému stolu, do laboratoře, k 3D tiskárně. Pod vlivem zactinu čerpal z práce hluboké uspokojení, kterého by jinde nedosáhl. Přesně to korporace typu Quick Build potřebovala, nové produkty totiž musely k zákazníkům odcházet v šibeničních termínech a konzultanti někdy měli jen týden, aby od základů sestrojili nový kus hardwaru. Na zactinu se člověk cítil tak, jak se má člověk cítit, když odvede dobrou práci. Ničeho nelitoval a nestaral se, jestli stvořením další hroudy atomů napojené na síť nějak prospěl světu. Uspokojení z hotové práce bylo tak silné, že se pak zhruba minutu jenom kroutil na své prvotřídní kancelářské židli, rukama svíral pěnovou desku stolu a funěl. Orgasmu se to ale nepodobalo, nebo ne moc. Nejvýstižnější popis snad byl, že jde o tělesný vjem dovedený k dokonalosti. Ano, jednalo se o fyzické uspokojení, hmotný

svět však nervovým zakončením žádný srovnatelně oslňující stimul nabídnout nemohl. Po pracovním maratonu na zactinu chtěl člověk jediné: dodělat pro Quick Build další projekt. Nebylo divu, že lidé po přípravku šli jako slepice po flusu.

Jenže věc měla háček, který Jack doteď ignorovala. Společnost Zaxy nezveřejňovala data z klinických testů, takže se nebylo odkud dozvědět o případných vedlejších účincích. Jack obvykle netekly nervy pokaždé, když feedy přinesly zprávu o někom, kdo se zbláznil po práscích, ale tenhle případ měl naprosto jasné obrysy. Jiná populární látka, po které mohla vzniknout závislost na domácích úkolech, ji nenapadala. Samozřejmě že studentčinu obsesi mohl spustit i obvyčejný stimulant. Jenže pak by nešlo o žádnou záhadu, protože by lékaři okamžitě našli jeho stopy. Jack pádily myšlenky, jako by spolkla obzvlášť zhoubný neurotoxin. Jestli si dívka dala její okopírovaný zactin, co přesně s ní tak zamávalo? Předávkování? Kombinace s nějakou jinou látkou? Nebo Jack složení léku rozluštila špatně a vyšla jí místo něj nějaká obludnost?

Až v páteři cítila, jak se jí roztráslly nohy. Jenomže počkat, nebyla to jen mimovolná psychosomatická reakce na zprávy z feedů. I když ještě nenahodila motory, podlaha lehce vibrovala. Jack si strhla brýle, aby ji nic nerušilo, a uvědomila si, že někdo rámusí v nákladovém prostoru, přímo za přepážkou, před kterou stála. Kde se tu do prdele vzal? Na zádi byl nouzový poklop, ale jak se —? Nebyl čas přemýšlet, jestli nezapomněla zamknout. Jako šelma naklonila hlavu na stranu, a aktivovala tak ochranný systém z napjatých nanovláken, navázaných bezprostředně pod povrchem pokožky na senzorické nervy. Pak otevřela druk na pochvě nože. Vetřelec chtěl určitě odejít s plným batohem a podle zvuku byl v nákladovém prostoru sám. Takhle pitomě si mohl počínat jenom závislák nebo skutečný zoufalec.

Vytasila nůž, nehlučně otevřela dveře a do nákladového prostoru vklouzla. Naskytl se jí však jiný pohled, než očekávala. Místo jednoho zlodějčka tu měla dva: chlapa, který se svou šupinatou kůží a proplešatělými vlasy vypadal na vykřesanec, a jeho robota, držícího pytel s léky. Bot byl všelijak sflikovaný křáp, zloděj ho musel někomu štípnout. Kožní vrstvu měl na několika místech prakticky propálenou, i tak byl ale nebezpečný. Neměla čas vymýšlet nějaká lidumilná řešení: jeden dobře nacvičený náprah přes rameno a nůž letěl na mužův krk. Díky algoritmu k rozpoznávání orgánů prošlo ostří tracheou a zabodlo se do tepny. Vykřesanec se zhroutil na podlahu. Zalykal se ocelí a z těla se mu řinula krev, vzduch a obsah střev.

Jack nůž jedním rychlým pohybem vytrhla a otočila se na bota. Civěl na ni s otevřenou pusou, jako by běžel na zatraceně zabugovaném softwaru. Což asi běžel. Jack by to jedině uvítala, protože by to mohlo znamenat, že bude poslouchat jasně formulované rozkazy, aniž by řešil, kdo je vydává.

„Dej mi ten pytel,“ zkusila to a natáhla ruku. Látku rance napínaly krabičky s jejími farmaky. Bot jí ho okamžitě odevzdal. Pusu měl pořád dokořán. Byl zkonstruovaný tak, aby vypadal jako mladík před dvacítkou, ale mohl být o hodně starší. Nebo mladší.

Když už nic jiného, aspoň si dneska nemusela na konto připsat dvě vraždy. A nedalo se vyloučit, že nakonec ještě skončí se solidním botem, pokud ovšem přiloží ruku k dílu její známý botadmin ve Vancouveru. Na druhý pohled ta kožní vrstva až tak hrozně nevypadala. Přestože byl bot místy odřený a zakrvácený, nikde z něj nekoukaly součástky.

„Sedni,“ nařídila mu a bot se posadil přímo na podlahu nákladového prostoru. Nohy při tom zprohýbal, jako by to byly elektromagneticky spojené traverzy, které najednou ztratily

náboj. Hleděl na ni prázdnýma očima. Mohla ho nechat na později. Teď si musela poradit s tělem jeho pána, který dál krvácel na podlahu. Chytila ho v podpaží a odtáhla ho za dveře, do řídicí místnosti. Bota nechala ve skladu. Bez doprovodu tam toho beztak moc napáchat nemohl, všechna její farmaka byla určená pro lidi.

Točité schodiště svinuté do úzké spirály ji dovedlo do mokré laboratoře, sloužící zároveň jako kuchyně. Jednomu rohu dominovala špičková tiskárna stojící přímo na zemi a zahrnující tři uzavřené oddíly pro práci s kovy, tkáněmi a pěny. S pomocí menší verze projekčního displeje, který měla v řídicí místnosti, nastavila Jack pěnové trysky na výrobu dvou betonových kvádrů s praktickými otvory, aby k nim mrtvého vykřesance mohla co nejjednodušeji přivázat za nohy. S klesající hladinou adrenalinu sledovala, jak se trysky míhají po dně boxu a nanášejí jednu vrstvu šedého kamene na druhou. Opláchla nůž ve dřezu, vrátila ho do pochvy a teprve potom si všimla, že je celá od krve. Dokonce od ní měla ulepený i obličej. Napustila dřez a začala se přehrabovat ve skříňkách, jestli v nich nenajde hadr.

Pokrčením ramen povolila molekulární vazby v kombiněze a cítila, jak se neviditelné švy rozpadají. Látka se jí svezla k nohám, stála v ní jako v kaluži. Tělo v šedivém termoprádle si už přibližně dvacet let udržovalo plus minus stejnou formu. V nakrátko zastřižených černých vlasech měla Jack jenom pár bílých pramenů. Ke zboží, se kterým slavila největší úspěch, patřila kopie léku Vive, shodná s originálem do poslední molekuly, a Jack kvalitu vlastní práce vždycky kontrolovala. Vždycky — než přišel zactin. Zatímco si drhla obličej, o její pozornost se přetahovaly dvě děsivé skutečnosti: že má nahoře mrtvolu a že studentce v Calgary hrozí vážné nebezpečí zaviněné něčím, co se nápadně podobá zactinu od překupníka. Kapky nechávala

dopadat na kuchyňskou linku a sledovala, jak betonové bloky postupně obrůstají své středové otvory.

Musela přiznat, že začala práci odbývat. Když schéma zactinu rozluštila, vyšla jí prakticky stejná struktura molekuly, jakou už znala z desítek dalších přípravků posilujících produktivitu a soustředění, a tak se s dalším zkoumáním nenamáhala. Samozřejmě jí bylo jasné, že by produkt mohl mít nežádoucí účinky. Jenomže prodejem látek, po kterých lidi bavilo zaměstnání, dotovala svou skutečnou práci, tedy antivirotika a genové terapie, léky, které zachraňovaly životy. Potřebovala na zactinu rychle vydělat, aby mohla dál rozdávat farmaka těm, kteří je zoufale potřebovali. Letní vítr vanoucí přes Pacifik přinášel z Asijské unie novou epidemii. Nebylo času nazbyt. Chvilé, kdy nemajetní lidé bez kreditů začnou umírat, se blížila a farmaceutické společnosti na to zvysoka kašlaly. Proto Jack tolik spěchala, aby k zákazníkům ve všech koutech Zóny volného obchodu dostala tisíce dávek neotestovaného zactinu. Teď se doslova topila v blahodárných lécích, jenomže co s tím? Jestli studentčin záchvat opravdu zavinila její látka, znamenalo to, že Jack selhala naprosto na všech úrovních, od vědecké až po etickou.

Tiskárna se s pípnutím otevřela a odhalila dvě betonové kostky s dírou. Jack je dotáhla zpátky nahoru a celou cestu marně uvažovala, co ji to napadlo vláčet takovou tíhu holýma rukama.

AKTIVACE

KAPITOLA 2

2. ČERVENCE 2144

Paladinovi pronikl pod pancíř písek a bolely ho převodníky. Plnil právě své první cvičení — nebo čtyřicáté. Udržet lineární časovou osu bylo ve formátovací fázi obtížné, vzpomínky se někdy zdvojovaly či ztrojovaly a pak teprve se skládaly do řady, o které doufal, že se za ním jednoho dne potáhne stejně, jako se za ním táhly ostře ohraničené stopy čtyřprstých nohou vyznačující jeho cestu dunami.

Jemný písek čerený větrem mu při stoupání do svahu podkluzoval, k udržení rovnováhy využíval Paladin miliony řádků kódu. Při každém kroku zanechal v duně prohlubeň a musel se ohnout v pase, aby si zachoval stabilitu. Po těle mu stékaly pramínky písku a na pancíři z tmavé uhlíkové slitiny po nich zůstávaly jizvičky. Jeho admin Lee ho v 15.00 vyhodil z tryskáče kdesi na severním okraji Africké federace. Seskok byl snadný. Pamatoval si, že ho neabsolvuje poprvé, a tak prohnul tělo v úhlech, které zabránily přehřátí, a nabral vítr do rozevřených zádových štítů. Prudký dopad odnesly tlumiče.

Tentokrát ho však nečekala stejná překážková dráha jako v předchozích případech. Byl na zkušební misi.

Lee mu vysvětlil, že někde v dunách je ukrytý pašerácký kontraband. Paladin měl za úkol přiblížit se od jihu, zmapovat území, skrýt pokud možno najít a vrátit se s co největším množstvím dat. Admin mu instrukce předal s širokým úsměvem, rukou mu při tom spočíval na rameni. „Speciálně na tuhle zkoušku jsem ti poladil pár driverů. Poletíš přes ty duny jak motýl.“

Zbývala hodina do západu slunce. Paladinův krunýř ohýbal světlo, dokud se neocitlo pod prahem viditelného spektra: lidským očím by jeho tmavý trup připadal jako tetelící se vzduch nad vrcholem duny, obzvlášť z dálky. Aspoň na to spoléhal. Potřeboval se zorientovat, zmapovat možné úkryty, než si někdo všimne, že tu obchází bot.

Okolní krajina se světle, načervenale vlnila. Písek byl absolutně neporušený — pokud tudy někdo někdy prošel, vítr jeho stopy zavál. Pašerácký úkryt, jestli tu vůbec byl, se musel nacházet v podzemí. Paladin nehybně stál a jeho čočky zatím zoomovaly, panoramovaly a pátraly po záblesku antén nebo jiných známkách života. Všechno si ukládal do paměti k pozdější analýze.

Tamhle něco bylo: nezafoukaný srpek chromu. Paladin klopytavě vykročil dolů po úbočí duny. Aby v podkluzujícím písku neupadl, bylo potřeba stovek drobných kompenzací. Za chůze zaměřoval přesnou pozici vstupu, vedoucího pravděpodobně do zahloubených prostor. Silou ho otevře a pak se vrátí do laboratoře. Lee mu vyčistí svaly od písku a nepříjemné drhnutí přestane.

S úmyslem vyrvat nebo vykroutit zámek se po vstupu natáhl a skrytý sniper mu uštěrlil paži u ramene. Poprvé v životě zažil Paladin skutečnou agonii. Rozlila se mu do celého těla. Pak se ozvalo svědivé pálení uvolněných molekulárních vazeb